

**สรุปแนวทางการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหาร
สำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560 ลงสู่ชุมชนให้กับ พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พรบฯ
ผู้ประกอบการ และ อสม. มีดังต่อไปนี้**

1. สารสำคัญของพรบ.ควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ.2560 แก่
พนักงานเจ้าหน้าที่และ อสม.โดย วิทยากร แพทย์หญิงฐิติภรณ์ ดวงรัตนานนท์ นายแพทย์ชำนาญการ และ
นางพิมพ์พร เมฆมัธยันธ์ นิตกร สำนักส่งเสริมสุขภาพ

นมแม่เป็นอาหารที่ดีที่สุดของทารกเพราะมีสารอาหารมากกว่า ๒๐๐ ชนิดที่มีคุณค่าและเหมาะกับการ
เจริญเติบโตของเด็ก มีภูมิคุ้มกันโรคและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่งผลดีต่อพัฒนาการทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์
รวมถึงสายใยความรักความผูกพันระหว่างแม่ลูก ในปี 2560 กรมอนามัยได้ร่วมกับภาคีเครือข่าย ผลักดัน
พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในสังคมไทย ร่วมกับมาตรการอื่นๆเพื่อให้
เกิดการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ยั่งยืน

1.1 ที่มาและความจำเป็น

ตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก (Global Strategy for Infant and Young Child Feeding
IYCF, 2002)

- เด็กทุกคนควรกินนมแม่อย่างเดียวถึง 6 เดือน (Exclusive Breastfeeding)
- หลังจากนั้นให้กินนมแม่ควบคู่กับอาหารตามวัยจนถึงอย่างน้อย 2 ปีหรือนานกว่า (Continue
breastfeeding)

1.2 เส้นทางการขับเคลื่อน พรบฯ

พ.ศ. 2524 WHA รับรองหลักเกณฑ์ CODE เป็นมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับประเทศสมาชิก

พ.ศ. 2527 ประเทศไทยเริ่มมีหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับ CODE

พ.ศ. 2538 ประเทศไทยปรับปรุงหลักเกณฑ์เป็นฉบับที่ 2

พ.ศ. 2551 หลักเกณฑ์ได้รับการปรับปรุงและยกระดับเป็นประกาศกระทรวงสาธารณสุข แต่ไม่มี
บทลงโทษ

พ.ศ. 2553 WHA มีมติให้ทุกประเทศผลักดัน CODE เป็นกฎหมาย และที่ประชุมสมัชชาสุขภาพ
แห่งชาติมีมติให้ประเทศไทยผลักดัน CODE เป็นกฎหมาย

พ.ศ. 2554 มติกรม. ให้กระทรวงสธ.เป็นเจ้าภาพผลักดัน กฎหมาย CODE

พ.ศ. 2557 กรมอนามัยจัดประชาพิจารณ์ รับฟังความคิดเห็นต่อร่างกฎหมาย

พ.ศ. 2558 ร่างพ.ร.บ.เข้ากรม.และกรม.เห็นชอบในหลักการ

พ.ศ. 2559 ร่างพ.ร.บ.ผ่านการพิจารณาของ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (มี.ค. - ส.ค.)

พ.ศ. 2560 ร่างพ.ร.บ.ผ่านการพิจารณาของ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) (พ.ย.- เม.ย.) และ
กฎหมายประกาศในราชกิจจานุเบกษา 8 กันยายน 2560 มีผลบังคับเมื่อ 60 วัน และ 8 มีนาคม 2561 จัดทำ
ประกาศกระทรวง เพื่อประกอบการบังคับใช้ภายใน 180 วัน

1.3 สารสำคัญตาม พ.ร.บ. ฯ

มาตรา 1-4 บททั่วไป คำนิยาม รmw.สธ. รักษาการตาม พรบ.

มาตรา ๕-13 คณะกรรมการควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารก และเด็กเล็ก (คสทท.)

มาตรา 14-24 การควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและอาหารสำหรับเด็กเล็ก

มาตรา 25-29 การควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารเสริมสำหรับทารก

มาตรา 30-33 บทบาทพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 34-49 บทกำหนดโทษ

มาตรา 50-52 บทเฉพาะกาล

1.4 มาตรการที่สำคัญใน พ.ร.บ. ฯ

มาตรา 14 : ห้ามผู้ใดโฆษณาอาหารสำหรับทารก

มาตรา 15 : ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จำหน่าย ต้องทำให้ฉลากอาหารทารกและเด็กเล็กแตกต่างกันอย่างชัดเจน

มาตรา 18 : ห้าม

(1) ส่วนลด ขยายพวง แลกเปลี่ยน ให้ของรางวัล

(2) แจกอาหารหรือตัวอย่างอาหารสำหรับทารกหรือเด็กเล็ก ทั้งทางตรงและทางอ้อม

(3) ให้อาหารทารกหรือเด็กเล็ก สิ่งของ หรือสิ่งอื่นใดแก่หญิงตั้งครรภ์ หญิงมีบุตรทารกหรือเด็กเล็ก

หรือคนในครอบครัว

(4) ติดต่อหญิงตั้งครรภ์หรือมีบุตรเป็นทารกหรือเด็กเล็กทั้งทางตรงและทางอ้อม

มาตรา 19 หากจะมอบสิ่งของ อุปกรณ์ใดให้หน่วยบริการสาธารณสุข ต้องไม่มีชื่อ ตรา หรือสัญลักษณ์
ที่สื่อเชื่อมโยงกับอาหารทารกหรือเด็กเล็ก

มาตรา 20 : ห้ามเสนอว่าจะให้ของขวัญ เงิน หรือสิ่งจูงใจแก่บุคลากรสาธารณสุข

มาตรา 21 : ห้ามสนับสนุนการจัดประชุม อบรม สัมมนาด้านวิชาการเกี่ยวกับอาหารทารก/เด็กเล็ก
เว้นแต่สนับสนุนองค์การวิชาชีพด้านสาธารณสุขและสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

มาตรา 22 : ห้ามสนับสนุนหรือสาคิตการใช้อาหารสำหรับทารก/เด็กเล็ก

มาตรา 23 : ห้ามบริจาคอาหารสำหรับทารก/เด็กเล็กแก่หน่วยบริการสาธารณสุขหรือบุคลากร

มาตรา 25 : ห้ามโฆษณาอาหารเสริมสำหรับทารก

มาตรา 27 : ห้ามส่งเสริมการตลาดอาหารเสริมสำหรับทารกในสถานพยาบาล

มาตรา 28 : ห้ามส่งเสริมการตลาดอาหารเสริมสำหรับทารกแก่หญิงตั้งครรภ์ หรือมีบุตรอายุไม่เกิน 6 เดือน

1.5 สรุปประเด็นสำคัญ พ.ร.บ. ฯ

1. พ.ร.บ. ฯ ควบคุมเรื่องการโฆษณาและการส่งเสริมการตลาด ของนมผง และอาหารสำหรับทารก
2. นมผงที่ถูกควบคุมทันทีหลัง พ.ร.บ. ฯ บังคับใช้ คือ นมผง สำหรับทารก (สูตร 1 และ 2)
3. พ.ร.บ. ฯ ไม่ควบคุมการขาย
4. บุคลากรสาธารณสุขให้ข้อมูลเรื่องนมผงได้ และรับข้อมูลเรื่องนมผงจากตัวแทนบริษัท

2. แนวทางเฝ้าระวังเชิงรุกและเชิงรับตาม พ.ร.บ.ควบคุมส่งเสริมการตลาดฯ และการเขียนแบบฟอร์มต่างๆ โดยวิทยาการ พญ.ฐิติภรณ์ ดวงรัตนานนท์ นายแพทย์ชำนาญการและ นางพิมพ์พร เมฆมัยพันธ์ นิตกร สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย นางสาวจันทิยา เนติวิจิตรธรรม พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ และ นางสาวทัตพิชา คลังกลาง นิตกร ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น

2.1 การจัดระบบเฝ้าระวังเชิงรุก

วัตถุประสงค์เพื่อติดตามกำกับดูแลการส่งเสริมการตลาดของอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก ผ่านการจัดกิจกรรม สื่อ สิ่งพิมพ์ ในสาธารณชนหรือการดำเนินการร่วมกับหน่วยบริการสาธารณสุข ซึ่งอาจจะมีลักษณะเข้าข่ายหรือเสี่ยงต่อการกระทำที่ถือเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560 ได้ การจัดระบบเฝ้าระวังจะเน้นการวางแผนเพื่อการตรวจเยี่ยมหรือกำกับดูแลกิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่อง โดยครอบคลุมช่องทางหรือสถานที่ที่พบบ่อยในการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก คู่มือนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายในการวางแผน และเพื่อเฝ้าระวังการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560 และเพื่อเป็นแนวทางในการออกตรวจเยี่ยมติดตามผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หรือตัวแทน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เข้าข่ายเป็นการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆเป็นไปด้วยความถูกต้อง สอดคล้องตามมาตรการที่กฎหมายกำหนด

รายละเอียดประกอบด้วย

1. สถานที่และรูปแบบกิจกรรมสำหรับเฝ้าระวังเชิงรุก
2. ระยะเวลาและแนวทางสำหรับเฝ้าระวัง
3. แบบบันทึกข้อมูล (ใช้แบบบันทึกการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติควบคุมการ

ส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ.2560)

2.2. แนวทางเชิงรับตาม พ.ร.บ.ควบคุมส่งเสริมการตลาดฯ

1. การแจ้งเรื่องร้องเรียนของประชาชน และเครือข่ายเฝ้าระวัง เมื่อพบการกระทำหรือมีเหตุอันสงสัยว่าเป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้ดำเนินการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น ภาพถ่าย คลิปวิดีโอ ฯลฯ แล้วทำการแจ้งเรื่องไปยังหน่วยงานรับเรื่องระดับจังหวัด เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าว

2. พนักงานเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนเมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนหรือเครือข่ายเฝ้าระวัง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามข้อมูลและบันทึกลงในแบบบันทึกการรับเรื่องร้องเรียนเหตุการณ์ที่สงสัยว่าจะเป็น การละเมิดพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560

3. พนักงานเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ตรวจสอบและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการลงพื้นที่ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงตามเรื่องร้องเรียนที่ได้รับและเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน โดยบันทึกข้อเท็จจริงลงในแบบบันทึก แล้วแต่กรณี ดังนี้

- แบบบันทึกการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง
- แบบบันทึกคำให้การ ผู้ร้องทุกข์ ผู้กล่าวโทษ ผู้ต้องหาหรือพยาน
- แบบบันทึกการยึด/อายัดหลักฐานในการกระทำความผิด (ถ้ามี)

เมื่อลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว ให้ทำการรวบรวมแบบบันทึก เอกสารที่ปรากฏข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง และส่งเรื่องไปยังหน่วยงานรับเรื่องระดับจังหวัด

- หน่วยรับเรื่องในระดับจังหวัดดำเนินการรับเรื่องเมื่อได้รับเรื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ให้หน่วยงานรับเรื่องระดับจังหวัดตรวจสอบแบบบันทึก เอกสารที่ปรากฏข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องและพิจารณาองค์ประกอบของข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ เมื่อได้พิจารณาแล้วให้ทำการรวบรวมแบบบันทึก เอกสารที่ปรากฏข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง พร้อมของกลาง/พยานหลักฐาน และส่งเรื่องไปยังหน่วยงานรับเรื่องระดับศูนย์อนามัยเขต

- หน่วยรับเรื่องในระดับศูนย์อนามัยเขตดำเนินการรับเรื่องเมื่อได้รับเรื่องจากหน่วยงานรับเรื่องระดับจังหวัดแล้ว ให้หน่วยงานรับเรื่องระดับศูนย์อนามัยเขตตรวจสอบแบบบันทึก เอกสารที่ปรากฏข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องและพิจารณาองค์ประกอบของข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ เมื่อได้พิจารณาแล้วให้ทำการรวบรวมแบบบันทึก เอกสารที่ปรากฏข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง พร้อมของกลาง/พยานหลักฐาน และส่งเรื่องไปยังหน่วยงานรับเรื่องส่วนกลาง

- หน่วยรับเรื่องส่วนกลางดำเนินการรับเรื่องเมื่อหน่วยรับเรื่องส่วนกลางได้รับเรื่องจากหน่วยงานรับเรื่องระดับศูนย์อนามัยเขตแล้วให้หน่วยรับเรื่องส่วนกลางดำเนินการรับเรื่องและพิจารณาเบื้องต้นว่า เรื่องดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. ๒๕๖๐ หรือไม่ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเข้าข่ายการกระทำผิด ให้บันทึกเรื่องลงในทะเบียนรับเรื่อง

ร้องเรียน แล้วดำเนินการส่งเรื่องและรวบรวมแบบบันทึก เอกสารที่ปรากฏข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง พร้อมของกลาง/พยานหลักฐาน ไปยังคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งมีความผิดต่อไป

3. บทบาทของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยวิทยากร นางพิมพ์พร เมฆมัยยันต์ นิตกร สำนักส่งเสริมสุขภาพ และนางสาวทัตพิชา คลังกลาง นิตกร ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น

- เข้าไปในสถานที่ใดๆ ในระหว่างเวลาทำการ เพื่อตรวจสอบเอกสาร สื่อโฆษณา หรือสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิด ให้มีอำนาจบันทึกภาพหรือกระทำการอื่นเท่าที่จำเป็น เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือพยานหลักฐานด้วย

- ยึดหรืออายัดเอกสาร สื่อโฆษณา หรือสิ่งอื่นใดที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

- มีหนังสือเรียกบุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานใดเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาของพนักงานเจ้าหน้าที่

4. แนวทางการบังคับใช้โดยใช้แผนเชิงรุกและแผนเชิงรับ พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560 โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ และอสม

การประเมินความพร้อมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การดำเนินงานในพื้นที่เพื่อจัดทำแผนการเฝ้าระวังของพื้นที่ โดยวิทยากร พญ.ฐิติภรณ์ ดวงรัตนานนท์ นายแพทย์ชำนาญการและ นางพิมพ์พร เมฆมัยยันต์ นิตกร สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย นางสาวจันทิยา เนติวิภัชธรรม พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ และ นางสาวทัตพิชา คลังกลาง นิตกร ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น

1. แผนการเฝ้าระวังเชิงรุกในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 7 ในไตรมาสที่ 2-4 โดยแผนแต่ละจังหวัดบูรณาการเข้าไปในแผนปกติของจังหวัดที่มีอยู่แล้ว

1) อบรมให้ความรู้

กลุ่มเป้าหมาย

-เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/อสม.

-ผู้ประกอบการ

-ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

-คปส.

ข้อเสนอแนะ

-ส่วนกลางส่งเอกสารลงพื้นที่ไม่ผ่านเขตสุขภาพเพื่อสะดวกในการจัดอบรม

-ส่วนกลางทำสื่อการเข้าใจ และเข้าถึงง่ายแก่ประชาชน (one page)

2) สร้างเครือข่าย/เผยแพร่ความรู้/ชี้แจง/สนับสนุนเอกสาร

กลุ่มเป้าหมาย

-พขอ./รพ.สต/รพช.

-กวป.

-หัวหน้าส่วนราชการจังหวัด

3) มาตรการเฝ้าระวัง

กลุ่มเป้าหมาย

-ร้านค้า/ห้างสรรพสินค้า ได้แก่ super market ร้านขายยา ร้านขายของชำ ร้านขายใช้และของเล่นเด็กอ่อน เป็นต้น

-สถานบริการสาธารณสุข ได้แก่ รพ.รัฐ รพ.เอกชน สภากาชาด ศูนย์อนามัย สสจ. สสอ. เป็นต้น

-สถานประกอบการอื่นๆ ได้แก่ โรงงาน

-ออกประชุมเชิงรุกร่วมกับงาน คบส. ปีละ 2 ครั้ง

4) มาตรการบังคับใช้

กลุ่มเป้าหมาย

- ผู้ที่เกี่ยวข้องและทุกภาคส่วนทั้งของรัฐและเอกชนทั้ง 4 จังหวัด ทั้ง 4 จังหวัด

5) ติดตามประเมินผล โดยการนิเทศงาน เยี่ยมเสริมพลังและการตรวจราชการทั้ง 4 จังหวัด

กลุ่มเป้าหมาย

- ผู้ที่เกี่ยวข้องและทุกภาคส่วนทั้งของรัฐและเอกชนทั้ง 4 จังหวัด ทั้ง 4 จังหวัด

2. แผนการเฝ้าระวังเชิงรับในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 7 ในไตรมาสที่ 2-4

เมื่อพบการละเมิด

- รายงานศูนย์ร้องเรียนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ รพ. ระดับแม่ข่าย รพท. รพศ. สสจ. และนิติกรเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลเก็บพยานหลักฐาน ประจักษ์พยาน

- ทางนิติกรจังหวัดส่งต่อรายงานให้ผู้รับผิดชอบของศูนย์อนามัยที่ 7 (code watcher นิติกร และพนักงานเจ้าหน้าที่)

- ทางศูนย์อนามัยที่ 7 ส่งต่อรายงานให้กรมอนามัย เพื่อพิจารณาบทกำหนดโทษ

- ทางกรมอนามัย ส่งผลการกำหนดโทษให้ผู้รับผิดชอบศูนย์อนามัยที่ 7 ดำเนินการส่งต่อผู้รับผิดชอบ

ทางจังหวัดเพื่อบังคับใช้กฎหมายกับผู้ละเมิดต่อไป

3. ประเด็นความพึงพอใจ

- คะแนนความพึงพอใจ ทั้งด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ (วิทยากร) ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหาร และด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของผู้จัดการประชุม อยู่ในระดับ ระดับดีมาก

- คะแนนความรู้และความเข้าใจหลังการประชุม ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พรบ ฯ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มมากกว่าก่อนการประชุม เท่ากับ 12.4 และ 15.2 ตามลำดับ

- คะแนนความรู้และความเข้าใจหลังการประชุม ของอสม. มีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มมากกว่าก่อนการประชุม เท่ากับ 9.7 และ 12.6 ตามลำดับ

ผู้สรุปรายงาน
จันทิยา เนติวิภัชธรรม
พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ